

EZ KELL

AZ ORSZÁG MAGAZINJA 2021/3

Hátralék és kilakoltatás – a közműveknél nincs pardon

→2

Király város, király emberekkel

A jólét érzete miatt
pezseg az oltakozási kedv

→7

Ünnepi öröm: sok-sok „csináld magad” ajándék

→11

Aki életet ad a malmoknak

Vidéki környezet,
fiatal leányok,
no meg romantikus
molnárok

→9

→4

Újabb járványok osonhatnak a koronavírus nyomában

FEJÉR MEGYE

Kuponakció

egyedi ajándékok,
komoly kedvezménnyel

→11

Aki életet ad a malmoknak

Autó, óra, ékszer, ja, és persze pénz, pénz, pénz – manapság ilyen presztízstárgyakkal kérkedik dalaiban a felkapott hazai és külföldi könnyűzenei előadók egy része. De énekelhetik magukat bármilyen menőnek, azért akadnak olyan csodák, amelyek többet érnek bármilyen kommersz vagyontárgynál. Példának okáért ki mondhatja el magáról, hogy egy komplett vízimalom büszke tulajdonosa?

**SZÖVEG: FORGÁCS MILÁN
FOTÓK: DRASKOVICS ÁDÁM**

Él Veszprémben egy lelkes férfi, Tamás Péter, aki 2019 márciusában feleségével úgy döntött: megvásárolja és felújítja a hegyes-völgyes város legnagyobb vízimalmát, a Séd patak mellett álló Fenyves Malmot. Kalandos úton került hozzájuk – ahogy ők becézik – az „ékszer”, előttük hosszú évekig egy hajléktalan házaspár élt az épületben. Szerencsájukre azonban hiába volt rendkívül lepukkant a ház – az eredeti gépek túléltek. Péter (és 4-5 fős csapata, amelyben dolgozik asztalos, lakatos, esztergályos is) októberben tárta szélesre a múzeum-má emelkedő Fenyves Malom kapuit, és immár megnézheti bárki.

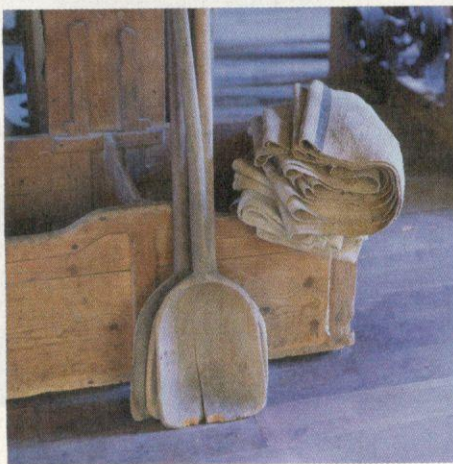
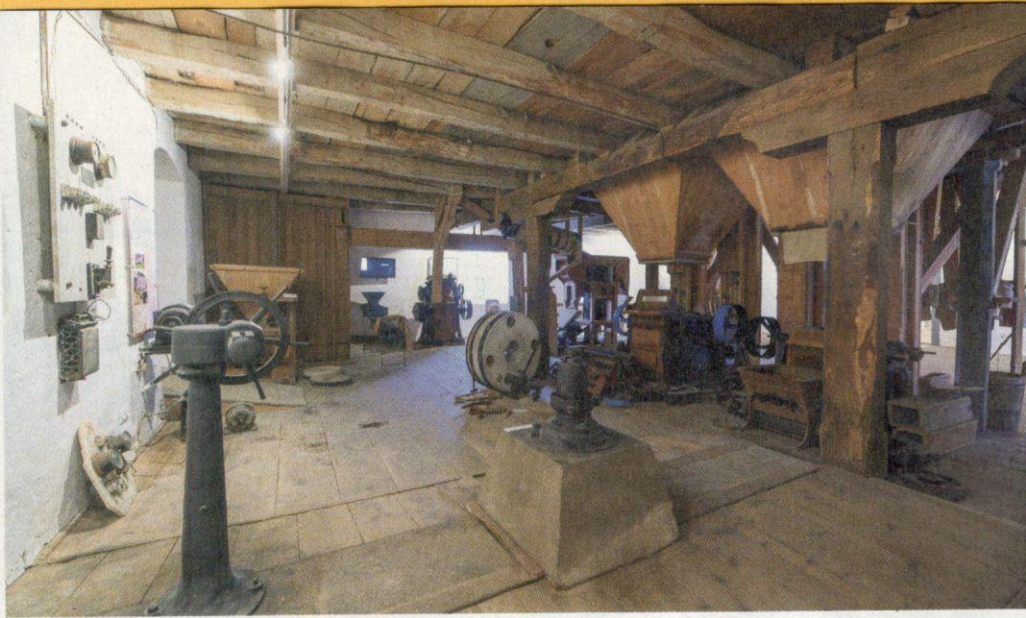
Péter az egyetlen olyan ember Magyarországon, aki életvitelszerűen foglalkozik malmok építésével és felújításával. Húsz éves kora óta (több mint 20 éve) várja és vállalja az újabb és újabb kihívásokat. Eddig 22 malmnak adott új életet. Megfordult már Tatán, Pásztón, Bodajkon, Óbányán, Csupakon, Kapolcson, Récén és Sopronban is. „Szeretek alkotni, ez egy művészet nekem, a semmiből hozok létre valamit” – mesél motivációjáról Tamás Péter. „Van egy üres épület, amelyből elloptak mindent, és kezdődhet az agytorna, hogy mit, hova és hogyan illesszünk majd be a nagy fogaskerekektől kezdve a szíjtárcsáig. Sok munka, de hatalmas élmény, amikor egy ekkora szerkezetet fel tudsz építeni – és utána ország-világ csodálja.”

A csodálathoz viszont rendkívül komoly szaktudás szükséges, Tamás Péter gépészmérnöki végzettséggel rendelkezik, valamint faipari technikus is,

így szinte malomkerékként forognak a gondolatok a fejében. Családjának egyébként volt egy vízimalma, már gyerekként odavolt ezért a „más és varázslatos” világért. Azonban nem a család, hanem a vízimalmok régi „professzora”, a tavaly, 91 éves korában elhunyt Wöller István inspirálta igazán a férfit, pályája elején többször kapott tanácsokat és tippet tőle. (Tamás a múzeumában külön tablót állított egykori mentora tiszteletére.)

Bár a malomrestaurátor ezt a munkát tekinti főállásának, állami munkahelye is van, ráadásul nem is akárhol: a veszprémi Magyar Honvédség Légierő Parancsnokságánál, a Sziklánál katona. Szerencsére az ottani munkája lehetővé teszi, hogy maradjon sok-sok energiája a malmokra.

A Fenyves Malmot 1843-ban kezdték építeni, és 1846-ban üzemelték be, úgynevezett négykerekű malomként.

A turbinát az 1800-as évek végén állították be, azóta nem menst sehova, és 1951-ig hajtotta a malmot (értsd: eddig volt aktív az őrlés). „Az évtizedek alatt néhány gépet sajnos elloptak, de az október 1-jei megnyitóra tudtuk pótolni őket. Viszont megmaradt a generátor, a kapcsolótábla, így sikerült négy kézimalmot beállítani, ezeken lehet őrlöni.”

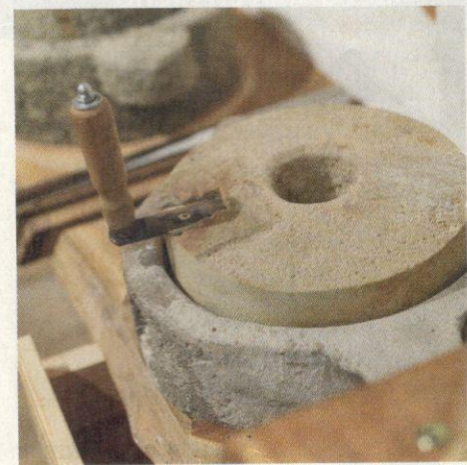
Az alsó szinten a hajtótengely található a hajtómotorral, ha „bácsinak” nem maradt vize, az egyik kereket hajtotta a benzines motorral. A főtengelyt a vízturbina forgatta, és ezzel hajtották meg az egyes tárcsákról a gépeket. Rengeteg tetőjavítási munka zajlott, új padlót, új burkolatokat, új világítást kapott a Fenyves, a víz és a csatorna is nemrég lett bevezetve. A malom egykori melléképületében jelenleg a malomkereket varázsolják újjá – e plac első fele eredetileg istálló, a másik pedig szálláshely volt, az ide érkező őrlőtők aludhattak meg itt.

A mindent átfogó felújítás jövő júliusban fejeződik be. Cél: a teljes malom újrandítása. „Kintre építünk egy nagy kemencét, kemenceteret, nagy tetőtérrel és egy külső kiállítótérrel. Csinálunk bent egy konyhát, a padlást is felújítjuk, ott is megvannak a gépészeti eszközök, viszont a födémeket ahhoz ki kell még javítanom, hogy teljesen körbejárható legyen. Jövőre két nagy villanymotort építünk be, azzal lesz majd meghajtva a felső szerkezet” – meséli a rendkívül szeles és télies idő ellenére lelkesen Tamás Péter.

Persze minden malom más és más – már csak a különböző „hajtási módok” miatt is. A restaurátor a szélmalomok kivételével jártas mind a vízimalmokban, szárazmalmokban és a taposómalmokban is. A leggyakoribb típus Magyarországon a vízimalom. Péter szerint a vízhajtás látványa miatt lett ez a legnépszerűbb fajta. Mindegyik malomnak, ha

csak egy picit is, de eltér az épületstruktúrája, illetve a technikai szerkezete. „Az őrlés általában ugyanúgy zajlik. Fordulatszámokban, meghajtási módokban lehetnek különbségek, a technikai tudása más, máshogy kell forgatni őket, ki kell számítani, hogy mikor van szél. Gőzmalmoknál, modern malmoknál a gőzgépek sokat segítettek. Az őrlésvezetés is hasonló. Ott is hengereken őrlönek, egyikben többet, a másokban kevesebbet. A nagymalmokban, a szélmalomokban szinte csak malomkövek voltak és azokkal őrlötek.” Bár Tamás Péter azt tervezi, hogy rendes őrlés zajlik majd a Fenyves Malomban, de ma a legtöbb malomnak már csak turisztikai haszna van.

Bármerre is járunk az országban, ha egy impozáns malomkerékkel találkozunk, szinte biztosra vehetjük, hogy Tamás Péter és csapata áldozatos munkája áll a szemünk előtt.

Romantikus lelkületű molnárok

A malmokban a kezdeti időkben a molnár végzett mindent. A vizsgán meg kellett tanulnia malomkövet vágni, kisebb alkatrészeket elkészíteni. Akadt olyan szakember, aki megépítette a saját malmát. A modern malmoknál már komoly gépészeti tudásra volt szükség: a csapágycsuklók, tengelyek, hajtások, zsírsások, olajozások fortélyai is képből kellett lennie. (Háború alatt a molnárnak fegyvere is volt a malomban, így azt sem ártott tudnia használni.)

A nagyipari malmoknál hiába volt jobb a fizetés a vidékiekhez képest, hétfőtől vasárnapig kellett robotolniuk a molnároknak, hogy folyamatosan áradjon a liszt. „A vidéki malmoknál inkább a szezonális diktált: ha befagyott például a patak, akkor le kellett állni. Ha viszont minden rendben volt, akkor tudtak dolgozni. A legtöbb molnárnak viszont inkább ez a romantikusabb, vidéki környezet tetszett, fiatal lányok, miegymás” – mosolyog Péter.